

II. TEOLOGIA ISTORICĂ

REÎNVIEREA INSTITUTULUI TEOLOGIC UNIVERSITAR ORTODOX DIN CLUJ-NAPOCA (1990)

ALEXANDRU MORARU

Abstract. The Revival of the Orthodox University Theological Institute from Cluj-Napoca (1990).

The old Orthodox Theological Institute in Cluj existed between 1924-1952. Unfortunately, in 1952, it was abolished by the communist rule in Romania. After the Revolution of December 1989, in the new conditions it was natural to make a moral reparation to the Orthodox theological education in Cluj. The initiative for this restoration came from Rev. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rev. Prof. Dr. Valer Bel, Rev. Prof. Vasile Stanciu and Pr. Stelian Tofană. A memorandum was drawn up, which, with the blessing of Archbishop Teofil Herineanu, was submitted to the Romanian Patriarchate and the state authorities, in order to obtain approval for the re-establishment of the Institute. The Holy Synod of our Church decided (on February 12, 1990) to re-establish the Theological Institute in Cluj-Napoca. They were redesignated: in the position of rector Rev. Prof. Dr. Alexandru Moraru, and in that of vice-rector Deacon. Prof. Dr. Ioan Vasile Leb. Regarding the space, it was agreed that, to begin with, the new institute would function in the same building as the Theological Seminary, which had actually been the former Theological Institute. On November 22, 1990, in the presence of several members of the Holy Synod led by Patriarch Teoctist Arăpașu, the official reopening of the Orthodox University Theological Institute in Cluj-Napoca took place.

Keywords: *Theological Institute, Cluj, memorandum, reestablishment, reopening, Holy Synod, theological education*

1) Demersuri

Vechiul Institut Teologic Ortodox din Cluj a ființat între anii 1924-1952¹; etapele prin care a trecut acest învățământ sunt:

- a. *Institut Teologic*, cu durata cursurilor de 3 ani (1924-1925);
- b. *Academie Teologică*, cu durata cursurilor de 4 ani (1925-1948) și
- c. *Institut Teologic de Grad Universitar*, cu durata cursurilor de 4 ani (1948-1952).

Din nefericire, în lunile iulie-august 1952 a fost desființat de către stăpânirea comunistă din România.

După Revoluția din decembrie 1989 o serie de instituții românești au revenit la viață.

În noile condiții era firesc să se facă o reparație morală și învățământului teologic ortodox din Cluj, după nefastul an 1952. Inițiativa acestei refaceri a venit din partea Pr. Prof. Dr. *Alexandru Moraru*, Pr. Prof. Dr. *Valer Bel*, Pr. Prof. Drd. *Vasile Stanciu* și Pr. Drd. *Stelian Tofană*; ei au început discuțiile pentru reînființarea Institutului Teologic Universitar Ortodox de aici. În cadrul acestora s-a făcut *un plan de acțiune*: a) să înceapă consultările în această problemă cu Arhiepiscopul *Teofil Herineanu*, conducătorul Arhiepiscopiei Clujului, pe teritoriul căreia urma să se redeschidă înalta Școală teologică din Cluj-Napoca și b) prin Patriarhia Română, să se intervină la autoritățile de stat, pentru a obține aprobarea reînființării Institutului. Pentru începerea acestor demersuri era însă nevoie de un *act oficial* din partea celor ce au venit cu inițiativa pomenită; așa s-a născut ideea unui *Memoriu*², ce urma să fie trimis forurilor competente.

Pentru ca acest Memoriu să nu pară o inițiativă particulară, el a fost prezentat Consiliului profesoral al Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, în data de 23 ianuarie 1990. În cadrul acestui Consiliu s-au ridicat *probleme privitoare la cadrele didactice* de la viitorul institut, (fiind invitați toți profesorii care îndeplineau condițiile de a putea preda într-o școală teologică superioară), precum și la *spațiul noi instituții*. Referitor la cadrele didactice, pe lângă semnatarii Memoriului, au mai aderat la această nobile idee Pr. Prof. *Remus Lazăr* și Pr. Prof. *Ioan Chirilă*. În ceea ce privește *spațiul* s-a căzut de acord ca pentru început noul institut să funcționeze în aceeași clădire cu Seminarul Teologic, care de fapt

¹ Alexandru Moraru, *Învățământul Teologic Universitar Ortodox din Cluj (1924-1952)*, Ed. a II-a, Cluj-Napoca, 2020 448 p.

² *Renașterea*, I (1990), nr. 1, p. 7; Alexandru Moraru, „Reînvierea Învățământului Teologic Universitar Ortodox din Cluj-Napoca – Primii doi ani de activitate”, în *Anuar I*, Institutul Teologic Universitar Ortodox din Cluj-Napoca (din 1992 Facultatea de Teologie Ortodoxă), 1990-1992, pp. 12-15.

fusese înainte a vechiului Institut Teologic din Cluj. La încheierea discuțiilor, s-a notat în Procesul verbal al ședinței că membrii Consiliului profesoral au fost de acord cu reînființarea Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj Napoca³. În aceeași zi (23 ianuarie 1990) s-a prezentat, Arhiepiscopului Teofil Herineanu, Memoriul pomenit împreună cu hotărârea Consiliului profesoral.

Arhiepiscopul Teofil Herineanu a convocat apoi de urgență Permanența Eparhială, după care, în urma unor discuții s-a hotărât „reînființarea acestui institut teologic la Cluj, începând cu data de 1 iulie 1990” (Cf. Adresei Nr. 167 / 1990)⁴. La această inițiativă a Arhiepiscopului Teofil s-a alăturat apoi, printr-o altă adresă (Nr. 190 / 1990) și Episcopul vicar Iustinian Chira Maramureșanul⁵; menționăm că ambele adrese au fost înaintate Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Pe de altă parte, prin Platforma de revendicări, Sindicatul liber al elevilor Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca specifica, între altele, dorința de reînființare a Institutului Teologic în capitala culturală a Transilvaniei.

Mai mult, din încredințarea Arhiepiscopului Teofil (în zilele de 28-29 ianuarie 1990), o delegație formată din Pr. Drd. Ștefan Liviu, vicar administrativ, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu și Pr. Drd. Stelian Tofană au înaintat Memoriul Arhiepiscopului și Mitropolitului Dr. Nicolae Corneanu, reprezentant al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române; delegația a fost încredințată că la proxima ședință a Sfântului Sinod va fi discutat Memoriul respectiv și că se va pleda în favoarea reînființării Institutului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca. Aceeași delegație a înaintat un exemplar al acestui Memoriu și Ministrului Cultelor Prof. Univ. Dr. Nicolae Stoicescu, care a dat un răspuns favorabil.

La aproximativ două săptămâni după înaintarea Memoriului amintit Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât (în 12 februarie 1990) reînființarea Institutelor Teologice din Cluj-Napoca și Iași⁶.

La sfârșitul lunii martie (în 30 martie 1990) s-a primit răspuns favorabil și din partea Ministerului Cultelor⁷.

După obținerea acestor aprobări s-au prezentat Permanenței Centrului Eparhial, în frunte cu Arhiepiscopul Teofil Herineanu, propuneri cu privire la cadrele didactice pentru noul Institut Teologic de aici; la discipli-

³ „Proces verbal din 23 ianuarie 1990”, în *Condica de procese verbale ale Consiliului profesoral, 1986-1990*, Cluj-Napoca, pp. 325-326.

⁴ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 17.

⁵ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 17-18.

⁶ Cf. Adresei Nr. 766 / 16 martie 1990; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 23-24.

⁷ Cf. Adresei Nr. 1748 / 30.03.1990; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 25.

nele de bază au fost propuși preoți profesori universitari de la Institutul Teologic din Sibiu, iar pentru lectorate și asistențe cadre didactice de la Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca, doctori ori doctoranzi în Teologie⁸; aceleași propuneri au fost transmise și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

În urma acestor demersuri, în Permanența Eparhială de la Cluj s-a dat acordul cu privire la cadrele didactice ce urmau să predea la Institutul Teologic de aici. La mai puțin de o lună de zile s-a primit o adresă și din partea Cancelariei Sfântului Sinod (Nr. 766 / 1990), prin care s-a solicitat Arhiepiscopului Teofil să dispună măsurile necesare pentru „*afișarea concursului pentru ocuparea posturilor didactice la noul Institut Teologic din Cluj-Napoca, precum și alcătuirea Schemei de funcții și personal de la acea unitate de învățământ*”⁹.

În conformitate cu această dispoziție, Arhiepiscopul Teofil a aprobat numirea personalului administrativ, iar prin Cancelaria Sfântului Sinod a fost deschis concurs pentru titularizarea cadrelor didactice de la noul Institut Teologic de la Cluj-Napoca.

Pentru acest concurs s-a aprobat ținerea lui în cadrul Institutului Teologic din Sibiu, el având loc în perioada 18-25 iunie 1990.

La concurs au participat 11 candidați¹⁰, iar în final fost titularizați un număr de opt candidați și anume: *Ioan Vasile Leb*, *Alexandru Moraru*, *Remus Lazăr*, *Marius Jucan*, *Stelian Tofană*, *Ioan Mircea Ielciu*, *Valer Bel* și *Irimie Marga*; *Vasile Stanciu* (a fost admis), dar o vreme a fost lăsat titu-

⁸ Cf. Adresei Nr. 199 / 1990; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 25-27.

⁹ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 28.

¹⁰ Pr. Dr. *Alexandru Moraru*, profesor titular la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, pentru postul de profesor titular la disciplina Istoria Bisericii Ortodoxe Române (concursul a avut loc în 20 iunie 1990); Diacon Dr. *Ioan Vasile Leb*, asistent titular la Institutul Teologic din Sibiu, pentru postul de profesor titular la Istoria Bisericească Universală (concursul a avut loc în 20 iunie 1990); Pr. Dr. *Valer Bel*, profesor titular la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, pentru postul de asistent titular la Secția sistematică (21 iunie 1990); Pr. *Remus Lazăr*, profesor titular la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, pentru postul de lector titular, Limbi clasice, Greacă și Latină (25 iunie 1990); Prof. *Marius Jucan*, profesor titular la Liceul Sanitar din Baia Mare, pentru postul de lector titular, Limbi germanice, Engleză și Germană (18 iunie 1990); Pr. Drd. *Vasile Stanciu*, profesor titular la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, pentru postul de asistent titular la Muzică Bisericească și Ritual (19 iunie 1990); Pr. Drd. *Stelian Tofană*, preot la Parohia Cluj-Mănăștur I din Cluj-Napoca, pentru postul de asistent titular la Secția biblică (18 iunie 1990); Drd. *Irimie Marga*, pentru postul de asistent titular la Secția practică (25 iunie 1990); Drd. *Ioan Mircea Ielciu*, profesor suplinitor la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, pentru postul de asistent titular la Secția istorică (20 iunie 1990); D-na *Rodica Leb*, profesoară titulară la Școala nr. 3, Agnita, jud. Sibiu, pentru postul de asistent suplinitor la Limba rusă (iunie 1990); D-na *Iuliana Molnar*, profesoară titulară la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, pentru postul de asistent suplinitor la Limba franceză (iunie 1990). Cf. Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 31-32.

lar la Seminarul Teologic (și director), dar și suplinitor la secția practică de la Institut¹¹.

Printr-o altă adresă, Cancelaria Sfântului Sinod a arătat că ținerea concursului de admitere pentru viitorii studenți de la Cluj-Napoca va avea loc la Institutul Teologic din Sibiu, fapt ceea ce s-a și întâmplat¹².

Tot la solicitarea Cancelariei Sfântului Sinod s-a purces la alegerea conducătorilor acestui Institut în ședința din 22 august 1990; în urma voturilor, desemnându-se în funcția de rector Pr. Conf. Dr. *Alexandru Moraru* (din 1 decembrie 1990, profesor titular), iar în cea de prorector Diac. Conf. Dr. *Ioan Vasile Leb*¹³.

Cât privește clădirea noului Institut ea a fost stabilită în localul din Piața Victoriei (Avram Iancu) nr. 18, împărțit în două: aripa stângă de la intrarea în curtea școlii a fost afectată pentru institut, iar partea de răsărit s-a lăsat în continuare pentru seminar¹⁴.

Pentru a se putea începe cursurile cu primii doi ani de studii era nevoie atât de studenți cât și de cadre didactice de la Institutul Teologic din Sibiu; cât privește studenții, au venit la Cluj cei care au dat examen de admitere pentru Cluj-Napoca, dar și studenți din anul II, absolvenți ai Seminarului Teologic de aici; la solicitarea Arhiepiscopului Teofil Herineanu, Arhiepiscopul și Mitropolitul Antonie Plămădeală a aprobat ca un număr de cinci cadre didactice de la Institutul Teologic din Sibiu să predea disciplinele lor de specialitate la Institutul Teologic din Cluj-Napoca; era vorba despre Pr. Prof. Dr. *Dumitru Abrudan* – Studiul Vechiului Testament și Limba ebraică; Pr. Prof. Dr. *Vasile Mihoc* – Studiul Noului Testament, iar pentru viitor Pr. Prof. Dr. *Ilie Moldovan* – Morală creștină și Arhid. Prof. Dr. *Ioan Floca* – Drept Bisericesc cu noțiuni de administrație și contabilitate parohială¹⁵; între timp a primit aprobare și Pr. Prof. Dr. *Liviu Streza* (viitorul Mitropolit al Ardealului) pentru disciplinele: Liturgică, Pastorală și Artă creștină¹⁶.

De remarcat că, atât cadrele didactice titulare și suplinitoare, precum și rectorul și prorectorul Institutului Teologic Universitar din Cluj au fost validați atât de Sinodul mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, cât și de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române¹⁷.

Iată cum a arătat primul stat de funcții de la Institutul Teologic Universitar din Cluj-Napoca (1990-1991)

¹¹ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 33.

¹² Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 33-34.

¹³ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 38.

¹⁴ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 34.

¹⁵ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 40-41.

¹⁶ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 42.

¹⁷ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 32-33 și p. 50.

Nr. crt.	Numele și pre-numele cadrului didactic	A predat disciplinele	În anul	Nr. orelor săptămânale	
				pe ani de studii	total
1	Pr. Prof. dr. Dumitru Abrudan (asociat)	- Studiul și exegeza Vechiului Testament – curs - Vechiul Testament – seminar - Limba ebraică - seminar	I II I II I II	2 2 1 1 1 1	8
2	Pr. Prof. dr. Vasile Mihoc (asociat)	- Studiul și exegeza Noului Testament – curs - Noul Testament - seminar	I II I II	2 2 1 + 1 p e grupe 1 + 1 p e grupe	8
3	PS. Episcop dr. Ioan Mihălțan Crișanul (suplinitor)	- Îndrumări misionare și ecumenism – curs - Îndrumări misionare și ecumenism - seminar	I II I II	1 1 1+1+1 p e grupe 1+1+1 p e grupe	8
4	Pr. Prof. dr. Alexandru Moraru (titular) – conferențiar între 1 octombrie 1990 – 1 decembrie 1990	- Istoria Bisericii Ortodoxe Române cu noțiuni de Paleografie – curs - Istoria Bisericii Ortodoxe Române și Paleografie - seminar	I II I II	2 2 2 2	8
5	Diac. Conf. dr. Ioan Vasile Leb (titular)	- Istoria Bisericească Universală – curs - Istoria Bisericească Universală - seminar	I II I II	2 2 1+1+1 p e grupe 1+1+1 p e grupe	10

Nr. crt.	Numele și pre-numele cadrului didactic	A predat disciplinele	În anul	Nr. orelor săptămânale	
				pe ani de studii	total
6	Pr. Prof. dr. Alexandru Moraru (suplinitor de la 1 octombrie la 1 noiembrie 1990), apoi Dr. Adrian Andrei Rusu (asociat de la 1 noiembrie 1990)	- Bizantonologie - curs	I II	2 2	4
7	Diac. Conf. dr. Ioan Vasile Leb (suplinitor)	- Patrologie și literatură postpatristică – curs - Patrologie - seminar	I II I II	2 2 1+1+1 1+1+1	10
8	Pr. dr. Valer Bel (titular)	- Secția sistematică - seminarii	I II	7 (pe grupe) 7 (pe grupe)	14
9	Pr. Lect. Remus Lazăr (titular)	- Limba greacă – curs - Limba greacă – seminar - Limba latină – curs - Limba latină - seminar	I II I II I II I II	2 2 1 1 2 2 1 1	12
10	Lect. drd. Marius Jucan (titular)	- Limba engleză – curs - Limba engleză – seminar - Limba germană – curs - Limba germană - seminar	I II I II I II I II	1 1 1+1 1+1 1 1 1+1 1+1	12

Nr. crt.	Numele și pre-numele cadrului didactic	A predat disciplinele	În anul	Nr. orelor săptămânale	
				pe ani de studii	total
11	Pr. dr. asist. Stelian Tofană (titular)	- Secția biblică - seminarii	I II	7 (pe grupe) 7 (pe grupe)	14
12	Drd. Asist. Irimie Marga (titular)	- Secția istorică (detașat aici de la Secția practică până la 1 noiembrie 1990 – plecat apoi la studii în Austria); din 1 decembrie 1990 – 1 iulie 1991 – suplinire pr. dr. Dumitru Megheșan - seminarii	I II	7 (pe grupe) 7 (pe grupe)	14
13	Pr. drd. Vasile Stanciu (suplinitor)	- Muzică bisericească și ritual	I II	7 (pe grupe) 7 (pe grupe)	14
14	Pr. drd. Ioan Chirilă (titular)	- Formare duhovnicească și duhovnic I	I II	7 (pe grupe) 7 (pe grupe)	14
15	Pr. Vasile Flueraș (suplinitor)	- Formare duhovnicească și duhovnic II	I II	7 (pe grupe) 7 (pe grupe)	14
16	Asist. Rodica Leb (suplinitor)	- Limba rusă – curs - Limba rusă - seminar	I II I II	1 1 1+1+1 1+1+1	8
17	Asist. Iuliana Molnar (suplinitor)	- Limba franceză – curs - Limba franceză - seminar	I II I II	1 1 1+1+1 1+1+1	8

2) Festivitățile de deschidere

Deschiderea oficială a primului an universitar la Institutul Teologic Universitar din Cluj-Napoca (1990-1991) a fost legată de un însemnat moment din viața Eparhiei Clujului: hirotonirea și instalarea Prea Sfințitului Părinte Dr. *Irineu Pop Bistrițeanul* ca Episcop vicar.

Cu acest prilej au venit la Cluj mai mulți membri ai Sfântului Sinod, în frunte cu Patriarhul *Teoctist* (încă din seara zilei de 20 noiembrie 1990).

În 21 noiembrie 1990 (de sărbătoarea intrării în Biserică a Maicii Domnului) a avut loc ceremonia prin care se aducea la Cluj un nou Episcop vicar, Prea Sfințitul *Irineu Pop Bistrițeanul*.

A doua zi, în 22 noiembrie 1990, în Catedrala Arhiepiscopală s-a oficiat slujba *Te-Deum*-ului cu ocazia sărbătoririi redeschiderii Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj-Napoca. La *Te-Deum* a slujit Episcopul vicar *Irineu Pop Bistrițeanul*, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi alcătuit din cadre didactice de la noul Institutul Teologic din Cluj-Napoca, invitați de la Institutele Teologice din București și Sibiu, slujitori ai Catedralei Arhiepiscopale.

La această slujbă au asistat Patriarhul *Teoctist*, Arhiepiscopul și Mitropolitul *Daniel Ciobotea* al Moldovei și Bucovinei, Arhiepiscopul și Mitropolitul *Antonie Plămădeală* al Ardealului, Arhiepiscopul *Teofil Herineanu* al Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopul *Iustinian Chira* al Maramureșului, Episcopul vicar *Serafim Joantă* al Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiereul vicar *Ioan Mihălțan* al Oradiei, Dl. Prof. *Szabo Árpád*, rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant din Cluj-Napoca, invitați, preoți, studenți, elevii și un mare număr de credincioși.

După oficierea slujbei *Te-Deum*-ului a luat cuvântul Pr. Prof. Dr. *Alexandru Moraru*, rectorul Institutului Teologic Universitar din Cluj-Napoca. În cuvântul său a prezentat evoluția istorică a învățământului teologic din Cluj între anii 1924-1952, după care a accentuat mai întâi că

„După Revoluția din Decembrie 1989, învățământul teologic universitar din Cluj-Napoca a fost readus la viață, având în acest municipiu un mare rol duhovnicesc, cultural și social”¹⁸.

Mai apoi, a evidențiat

„rolul important pe care îl are învățământul teologic la întărirea vocației și în «dăltuirea» de către profesori în sufletele studenților, a profilului slujitorului autentic al Sf. Altar, Școala fiind a doua etapă care verifică, promovează, califică și cultivă vocația pentru preoție...

Mulțumim lui Dumnezeu că majoritatea studenților noștri pe care îi pregătim în vederea primirii harului preoțesc sunt oameni de vocație, de caracter, care vor deveni podoabe de mare preț ale Bisericii noastre

¹⁸ Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 53.

străbune, stâlpi și temelie ai adevărului credinței noastre.

Prin ei flacăra credinței noastre va aprinde candelile sufletelor miilor de credincioși. Dar aceasta numai atâta vreme cât ei vor fi conștienți că «Preotul este un vas ales pentru un lucru sfânt», un om deosebit de ceilalți, dar care suferă cu orice suferind, cu orice neputincios și se bucură de lucrarea sinceră a fiecărui credincios.

El va da seama înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare păstorit. El se va mântui sau se va pierde cu credincioșii săi. El este «omul lui Dumnezeu» între credincioși, el este «lumina lumii» și «soarele pământului». El liturghisește împreună cu îngerii înaintea lui Dumnezeu și înduhovnicește pe credincioși spre mântuire «în numele, din harul și cu puterea lui Dumnezeu». Aceasta este adevărata preoție, pe aceasta să o urmați. Acestea sunt țelurile Institutului nostru și de aceea ne bucurăm în credință, nădăjduim în dragostea lui Dumnezeu care iată, azi, a trimis «sobor de aleși ai Săi» pentru ca «Bucuria noastră să fie deplină»¹⁹.

În încheiere, rectorul Institutului a adresat cuvinte de mulțumire tuturor celor care au participat la acest moment important din viața Institutului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca.

Mai apoi corul Seminarului Teologic din Cluj-Napoca condus de Pr. Prof. Dr. *Vasile Stanciu* a interpretat cântece închinare Maicii Domnului.

După concert, Patriarhul *Teoctist Arăpașu* a rostit un ales cuvânt de învățătură, în care a spus, între altele:

„Fiind în «Casa Tatălui Meu» se cuvine ca această redeschidere să fie nimbată de Altar, de harul dumnezeiesc ce se revarsă în slujirea liturgică în Chipul Său din noi. Aceasta este misiunea noastră, iar acum după jertfa tinerilor, să ne unim gândurile în viitorul Sfintei Biserici, rămânând legați de Sfântul Altar care ne dă conștiința unității noastre în dragostea Unicului Dumnezeu...

Să reținem, vă las ca pe un testament al Bisericii noastre, al ierarhilor și al Î.P.S. Sale Daniel al Moldovei și Bucovinei lui Ștefan cel Mare și Sfânt, că drumul din Moldova și Țara Românească spre Transilvania a fost deschis și bătătorit de cărturarii ce aduceau merinde duhovnicească în locul suferințelor. Mărturie ne stau ctitoriile voievodale care consfințesc unitatea Altarului român. Așa să rămână în veci.

Vă pun, apoi, la inima voastră de tineri slujitori, îndemnul părintesc ca acum când ați dat curs chemării divine să faceți din întreaga voastră pregătire o neîncetată liturghie. Cursurile, meditațiile, rugăciunile să le celebrați ca niște slujitori ai lui Hristos de acum...

Al doilea nimb este cel al ocrotirii Maicii Domnului pentru preoți, călugări, ierarhi, Maica Domnului e totul, este Maica Domnului care și-a încredințat toată ființa sa lui Dumnezeu.

¹⁹ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate făcut poporului român – redeschiderea Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca – 22 noiembrie 1990”, în *Renașterea*, I (1990), nr. 11, p. 4.

... al treilea nimb al sărbătorii de azi este conferit prin părtășia prin noul ierarh la temelia Bisericii lui Hristos, care prin Duhul Sfânt ce a sfințit va fi nouă mângâietor în desfășurarea activității noastre de pregătire și zidire teologică...

Iată cele trei lumini ce încununează acest praznic al așezământului teologic clujean. Să le aveți la inimă și să vedeți cât de liniștiți, de senini, și de mulțumiți veți fi față de fiecare lucru ce-l veți săvârși...²⁰.

În încheiere a adus elogii preoțimii din Eparhia Clujului pentru pilda de statornicie în credința străbună.

A urmat apoi Arhiepiscopul și Mitropolitul *Antonie Plămădeală* al Ardealului, licențiat al fostului Institut Teologic din Cluj în anul 1949.

În cuvântul său a arătat că pentru dânsul Institutul de la Cluj este o „Alma mater” a pregătirii sale teologice și a accentuat necesitatea redeschiderii mai pronunțate a laturii de pregătire a studenților în teologia apologetică și în cadrul acesteia să se cultive rațiunea, amintind dintr-un dicton pascalian că:

„<<Inima are rațiuni despre care mintea nu știe că le are>>. Ori descoperirea acestora nu se poate face decât prin însușirea celor două laturi, pe care trebuie să le unească în sine teologul – rugăciunea și cultura. Iar un om de cultură nu poate fi decât acela care trece peste programa analitică și pătrunde operele marilor scriitori, marilor oameni de cultură: Tolstoi, Dostoievski, Dante, Balzac etc...

Un bun teolog trebuie să cunoască filosofia, chiar dacă Heidegger spune «Că ea descrie și nu soluționează nimic niciodată», căci aceasta nu este decât conștiința lui, zicem noi, că s-au plinit cuvintele scripturistice «i-au lăsat în voia minții lor» și au căzut despărțindu-se de voia Lui. Pe lângă aceasta, trebuie să fie, ca un veșmânt luminat, «prin care intrăm în spațiul iubirii lui Dumnezeu, care este peste tot». Vina de a nu beneficia de iubirea Lui e a noastră (ne ascundem de soare deși vrem să ne încălzim)²¹.

Mai apoi, Mitropolitul amintit a prezentat o istorioară din Sfinții Părinți despre post și rugăciune, despre care trebuiau să ia aminte și viitorii slujitori ai Sfințelor Altare.

Din Catedrala Arhiepiscopală, festivitățile au continuat în Sala festivă a Institutului.

La rândul său, Arhiepiscopul și Mitropolitul *Daniel Ciobotea* al Moldovei și Bucovinei a vorbit despre Teologia slujirii Bisericii. Între altele a spus:

„Unul dintre Apostoli are numele de Teologul, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan. Dacă privim asupra Evangheliei sale, observăm că el

²⁰ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate...”, pp. 4-5; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 54-55.

²¹ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate...”, p. 5; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 56.

nu repetă pe sinoptici, ci îi completează și îi adâncește, nu repetă instituirea Tainei Sfintei Euharistii, ci face teologia Sfintei Euharistii (Ioan 6), care nu e doar o taină «spre iertarea păcatelor», ci o taină pentru înviere, o taină a comuniunii veșnice cu Hristos cel Înviat. Și tot la Sfântul Evanghelist Ioan găsim esența înțelesului apostolic al Teologiei – I Ioan 1-3, loc în care se arată de ce vorbește despre Dumnezeu. Și din care se desprind următoarele învățături: 1. Teologia este o experiență vie de comuniune cu Dumnezeu și 2. Teologia este o vestire a lui Dumnezeu altora pentru a lărgi comuniunea Koinoniei noastre cu Tatăl și cu Fiul ... și cu Duhul Sfânt.

Înțelesul apostolic al Teologiei este «a auzi, a vedea, a contempla cuvintele vieții și a-L atinge» pe Hristos...

Noi avem această experiență în viața de rugăciune și în viața liturgică. Această realitate trebuie să o trăim noi, pentru că teologul este un îndrăgostit de Hristos și de Biserică și prin aceasta se deosebește de ceilalți. De aceea, poate atrage pe alții, el fiind un mădular al Bisericii menit să întărească comuniunea eclesială.

În contextul acestor afirmații putem spune că Teologia este o știință a mântuirii și a fericirii veșnice și că azi se deschide o facultate a bucuriei, a trăirii omului cu Dumnezeu...

Concludem, așadar, că Teologia de care are nevoie Biserica trebuie: 1) să fie duhovnicească; importanța rugăciunii e primordială, ea înmulțește dragostea, iar când nu poți iubi pe cineva pomeneste-l în rugăciuni; 2) să fie pastorală (care analizează problemele reale cu care se confruntă Biserica și dă soluții)...

Teologia trebuie să fie misionară, să transmită credința primită generației următoare; să reînnoade dialogul credință-cultură să arate tineretea veșnică a Ortodoxiei, care constă în aceea că ea sfințește nu numai intelectual ci și subconștientul, să arate și să conștientizeze despre misiunea cosmologică a slujirii pentru a fi înlăturate dezastrele ecologice, să fie o mărturie ecumenică.

Până acum am făcut ecumenism pentru că ne-am permis să respirăm, să trimitem la studii, acum să facem un ecumenism pentru a prezenta experiența unui creștinism statornic, răstignit de 10 ori și înviat de 10 ori, să arătăm că singura expansiune a Bisericii Ortodoxe este în sensul vertical, din suflet la cer.

Am îndurat istoria prigonirii, să ne bucurăm. Avem un fond spiritual unic în Europa, să-l păstrăm și să-l dăm mărturie în toată lumea”²², a încheiat Arhiepiscopul și Mitropolitul Daniel.

Apoi a luat cuvântul Arhid. Prof. Dr. *Constantin Voicu*, rectorul Institutului Teologic de grad universitar din Sibiu, care a transmis salutul frățesc în numele institutului pe care îl conducea, arătând strânsele relații

²² Ioan Chirilă, „Un act de dreptate...”, p. 5; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 56-57.

între cele două institute (Sibiu și Cluj); a afirmat că dacă în 1952, cadrele didactice de la Cluj au mers la Sibiu, de acum vor veni de la Sibiu la Cluj; era vorba de anul 1952 când Institutul teologic din Cluj a fost desființat de comuniști, iar o parte din cadrele didactice de la Cluj au fost transferate la Sibiu; din 1990 încoace, o perioadă de timp, cadrele didactice de la Sibiu au suplinat catedre la Institutul, respectiv, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca²³.

Din partea Institutului Teologic de grad universitar din București a luat cuvântul Pr. Prof. Dr. *Dumitru Radu*, prorectorul acestuia; el a afirmat că „redeschiderea unui Institut Teologic înseamnă un spor în cultură și învățatură teologică. De aceea se impun o serie de cerințe ce trebuie îndeplinite pentru bunul mers al școlii teologice și evoluției religioase în Transilvania: recitirea culturii și literaturii românești pentru edificarea în unele probleme ca: Școala Ardeleană, trecutul Bisericii din Transilvania (1698-1701) ș.a.; să fim apărători ai credinței străbune, pentru că [suntem] armata de geniu pentru apărarea unității românești și a Ortodoxiei; să ne construim un factor de coeziune între Universitate și Teologie pentru a înlesni dialogul cultură-credință”²⁴.

La încheierea festivităților a luat cuvântul Episcopul *Iustinian Chira* al Maramureșului; el a

„mulțumit lui Dumnezeu că până la eliberare a existat aici un Seminar Teologic, care datorită nivelului academic al profesorilor a ținut viu suflul înălțător și ziditor al creșterii noastre în Hristos, prin învățarea Teologiei și propovăduirea ei... A mulțumit ... lui Dumnezeu pentru binecuvântarea care s-a pogorât asupra noului Institut, prin prezența Prea Fericirii Sale și a înalților Mitropoliți. A cerut Corpului profesoral să se ocupe de alcătuirea unei istorii a Bisericii din Transilvania; să se organizeze unele conferințe în importante centre pentru a putea fi spulberată necunoștința sau ignoranța unora dintre intelectuali cu privire la Istoria Bisericii din trecut și de astăzi și pentru a se reînoda dialogul cultură-credință ...; a arătat apoi ... că prezența sinodalilor în mijlocul credincioșilor este un element de reechilibrare a vieții sociale și a dat câteva sfaturi care să fie observate pentru bunul mers al unei școli teologice; profesorii să se preocupe foarte mult de viața duhovnicească și liturgică a studenților; să avem duhovnici destoinici și buni; „pedagogii” să fie iscusiți și să nu fie doar cu numele, ci să aibă ca model pe marele pedagog Hristos, pe care să-L urmeze; să studieze marile cărți de pedagogie; să acordăm sprijinul necesar conducerii celor două instituții, pentru a crește slujitori buni ai sfințelor

²³ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate...”, p. 5; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 58.

²⁴ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate...”, p. 5; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, p. 58.

Biserici pentru că dacă vom neglija pregătirea lor suntem cei mai de plâns din lume; să ne interesăm de problemele lor și să nu-i lăsăm să lupte singuri cu ispitele”²⁵.

Festivitățile redeschiderii Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj-Napoca s-au încheiat cu frumoasa cântare bisericească „*Doamne al puterilor fii cu noi ...*” și cu intonarea imnului patriarhal.

La urmă, Patriarhul *Teoctist* a binecuvântat întreaga adunare, noi rămânând cu nădejdea că în această zi (22 noiembrie 1990) s-a pus un început bun la temelia Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj-Napoca, din 1992, Facultate de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

²⁵ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate...”, p. 6; și la: Alexandru Moraru, „Reînvierea învățământului...”, pp. 58-59.